

KT pirmininkas Dainius Žalimas: „Konstitucinis Teismas nėra chunta“

Prieš 23-ejus metus spalio 25-ąją Lietuvos piliečių valia priimtą Lietuvos Respublikos Konstituciją nuo jos pažeidimų ar iškraipymų sergintis Konstitucinis Teismas (KT) šiandien sulaukia politikų iniciatyvų apriboti jo kompetenciją, kaltinimų uzurpavus valstybės valdymą, o kartais net tokio epiteto, kaip teisinė chunta. Kiek tokiuose vertinimuose esama objektyvaus pagrindo, aiškinamės su KT pirmininku prof. dr. Dainiumi Žalimu.

Aušra LĖKA

– Kaip vertinate Seimo Biudžeto ir finansų komiteto siūlymą panaikinti KT kompetenciją vertinti teisės aktus, reguliuojančius valstybės finansinę ekonomiką politiką? Kokios kitų šalių KT galios šiose srityse?

– Iniciatyvos riboti KT kompetenciją nėra naujos ir jų nevertinu kaip itin perspektyvių. Kiek žinau, taip padaryta tik Vengrijoje, ir tai nėra sėkmingas pavyzdys. Galiu paaiškinti kodėl.

Ekonominiai ir socialiniai klausimai taip pat reguliuojami įstatymais, vadinasi, galimi jų teisiniai vertinimai. Jei, kaip siūlo kai kurie politikai, KT kompetencija šiais klausimais būtų apribota, tam tikri įstatymai ar politiniai sprendimai, išreikšiami įstatymų forma, turėtų imunitetą nuo bet kokios kontrolės, vadinasi, būtų galima nuspręsti bet ką. Tad ar to norima?

Pavyzdžiui, neseniai KT priimtas nutarimas dėl savivaldybių biudžeto: ar norima, kad būtų visiškai savavališkai, absoliučiai be jokių kriterijų nustatoma, kiek kuriai savivaldybei skirti procentų gyventojų pajamų mokesčio? Aš nematau, kad tai būtų teisinga. Tokios iniciatyvos vestų prie tam tikros laisvės nuo kontrolės šiose srityse. Būtų galima savo nuožiūra nustatinėti teisinį reguliavimą, kuris tikrai galėtų būti ir neteisingas, ir neteisėtas.

Lietuvos KT ekonominių klausimų nenagrinėja. 2006 m. KT net labai aiškiai pasakė, kad tirdamas teisės aktų konstitucingumą nevertina valstybės ekonominės politikos turinio, prioritetų, metodų, pagrįstumo ir tikslingumo. Net jei paaiškėtų, kad ekonominiu požiūriu buvo geresnių alternatyvų, KT to nevertina, nes tai ekonominės politikos klausimas, o KT, noriu pabrėžti, vertina tik teisinius klausimus.

Pavyzdžiui, remdamiesi doktrina, kad KT nagrinėja tik teisinius, o ne ekonominės politikos ir jos galimų alternatyvų klausimus, šių metų liepą atsisakėme nagrinėti vieno iš teismų prašymą išsiaiškinti, ar dabartinis politikų, teisėjų, valstybės tarnautojų atlyginimų bazinis dydis atitinka Konstituciją. Mes suprantame, kad galimos įvairios alternatyvos, bet nustatant konkretų bazinį dydį turi būti atsižvelgiama į ekonominę būklę ir prioritetus. O prioritetų nustatymas – tikrai ne KT kompetencijos klausimas.

Vertindami krizės laikotarpiu priimtus teisinius aktus taip pat pasitikėjome vykdomąja ir įstatymų leidžiamąja valdžia, kuri konstatavo tam tikrą ekonomiką būklę. Gal krizę buvo galima įveikti ir ki-

tomis priemonėmis, bet tai ne KT reikalas. Vertinome tik tai, kas pamatuojama teisiniu matu, t.y. priemonių proporcingumą. Jei kai kurios jų ir buvo pripažintos prieštaraujančiomis Konstitucijai, tai tik dėl proporcingumo principo pažeidimų.

– Vis dėlto ar priimdami nutarimus prognozuojate jų pasekmes? Pavyzdžiui, kaip bus realizuojamas nutarimas dėl gyventojų pajamų mokesčio paskirstymo savivaldybėms, ar kaip atsiliepia valstybės biudžetui ir būtinoms šiandienos reikmėms krizės laikotarpiu sumažintų algų aukštiesiems valstybės tarnautojams ir teisėjams kompensacijos.

– Be abejo, galvojame apie pasekmes. KT, matydamas, kad tam tikri nutarimai gali iškreipti biudžeto balansą, turi galimybę atidėti savo nutarimų įsigaliojimą. Puikiai suprantame: jei KT nutarimas dėl savivaldybių būtų įsigaliojęs nedelsiant, šiandien jų būtų neįmanoma finansuoti. Tad šis nutarimas įsigalios tik nuo kitų finansinių metų, nes įstatymo leidėjui davėme laiko, per kurį jis turi nustatyti aiškius kriterijus, kodėl miestų savivaldybėms tenka mažiau nei 100 proc. gyventojų pajamų mokesčio.

KT nesiūlo, kokie turi būti kriterijai, tačiau jie

padaryti. Čia įstatymų leidėjas turi labai didelę diskreciją.

– Ar jums asmeniškai svarbu, kad KT priimtas sprendimas būtų ne tik teisėtas, bet ir teisingas? Pavyzdžiui, ar manote, kad teisinga kompensuoti sumažintą atlyginimą daugiausiai uždirbantiems valdininkams, kai dar didesnių praradimų patyrė visi dirbantieji, ypač privačiame sektoriuje?

– Siekiame ir teisėtumo, ir teisingumo. Manau, kad sprendimas buvo ir teisingas. Šiuo atveju daug priklauso, kaip viešumoje keliamas klausimas. Vilniaus universitetas atliko tyrimą „Krizė, teisės viešpatavimas ir žmogaus teisės“, kuriame į gyventojų apklausos klausimą, ar teisinga atlyginimą daugiau sumažinti tiems, kurie daugiau uždirba, vienareikšmiai atsakoma „taip“.

Bet jei klausama, ar teisinga atlyginimą mažinti didesniu procentu tiems, kurie dirba atsakingesnį ir sudėtingesnį darbą ir kurių kvalifikacija geresnė, tada atsakymai priešingi. Teismas turi būti teisingas visiems, taip pat ir tiems, kurie dirba sudėtingesnį ir didesnės kvalifikacijos reikalaujantį darbą.

Maža to, KT nutarimo dėl atlyginimų kom-

Jei, kaip siūlo kai kurie politikai, KT kompetencija būtų apribota, tam tikri įstatymai turėtų imunitetą nuo bet kokios kontrolės, vadinasi, būtų galima nuspręsti bet ką. Tad ar to norima?

turi būti aiškūs. Tai ekonominės politikos klausimas, bet negali būti taip, kad savivaldybei skiriama gyventojų pajamų mokesčio dalis, kuri ryškiai mažesnė nei 100 proc., ir net neaišku, kuo remiantis.

Kitas pavyzdys: neseniai KT pripažino neaitintančiu Konstitucijos Vyriausybės nutarimą, kuriuo reguliuojamos pagal darbo sutartį biudžetinėse įstaigose dirbančių asmenų algos. Jei šis KT nutarimas būtų įsigaliojęs nedelsiant, dabar nebūtų galimybės šiems asmenims mokėti algų. Tad laiko šiai problemai spręsti davėme net iki 2017 m.

Jei grįšime prie KT nutarimo dėl krizės laikotarpiu sumažintų atlyginimų kompensacijų, KT konstatavo, kad turi būti kompensuojamas ne visas atlyginimas, o tik ta dalis, kuri sumažinta neproporcingai. Antra, kompensavimo poreikis turi būti formuojamas atsižvelgiant į tai, kad valstybė turi ir kitų įsipareigojimų, ir į fiskalinės drausmės reikalavimus, kurių kompensacijomis jokiū būdu negalima pažeisti, todėl KT nenurodė, per kokį laikotarpį ir kokiū mastu reikėtų tai

pensacijų kritikai paprastai nemato jo konkretizacijos. O ji tokia, kad mažinant atlyginimus nebuvo jokios sistemos. Pavyzdžiui, buvo valstybės tarnautojų, kurie turėjo imunitetą nuo mažinimo, o kai kuriems krizės viduryje atlyginimai buvo ne tik gražinti iki ikirikizinių, bet dar ir padidinti. Negali būti tokios situacijos, kad vieniems valstybės pareigūnams krizė yra, o kitiems jos staiga nebėra.

Galų gale netiesa, kaip buvo sakoma, kad atlyginimai mažinti proporcingai, kad iš daugiau gautančiųjų buvo ir atimama daugiau. Pavyzdžiui, teisėjų atlyginimai mažinti visiems vienodu procentu, nors skirtinguose teismuose jie ženkliai skiriasi. Arba ironiška, bet KT pirmininkui alga sumažinta net vos mažiau nei kitiems KT teisėjams.

Beje, į klausimą, kiek būtų reikėję sumažinti atlyginimus, jei būtų visiems mažinama vienodu procentu, byloje buvo atsakymas – 4,5 proc. O juk kai kuriems mažėjo 29–30 proc.

Tai rodo, kad sistemos, kuri mėginta pavaizduoti, nebuvo. Tad KT nieko kito neliko – tik >

Puspenktų metų KT teisėjaujantis ir antrus metus šiam teismui pirmininkaujantis 42-ėju D.Žalimas pabrėžia, kad KT siekia ne tik teisėtumo, bet ir teisingumo, galvoja apie savo sprendimų pasekmes

► priimti tokį verdiktą, kokį priėmė. Beje, nedrįstu spėlioti, koks būtų buvęs KT nutarimas, jei sistemos būtų laikytasi.

– Ką atsakytumėte tiems, kurie kritikuoja KT, kad priėmėte sprendimą ir dėl savo pačių algų?

– Teisėjai taip pat žmonės, jie neturi jokių kitų teisinės gynybos priemonių, nei kreiptis į teismus, o teisingumas turi būti visiems, taip pat ir teisėjams. Keli teisėjai (beje, tarp jų nebuvo iš KT) buvo kreipęsi į teismus ir jų skundai pasiekė KT per bendrosios kompetencijos ir administracinius teismus.

– Po KT nutarimų susidaro įspūdis, kad Andriaus Kubiliaus krizės įveikimo planas daugeliu aspektų buvo antikonstitucinis. Ką tik pripažinote antikonstituciniu ir šeimos diskriminavimą dėl nekilnojamojo turto mokesčio.

– Atvirščiai, KT pripažino, kad krizės laikotarpiu situacija buvo sudėtinga, o priemonės – būtinos ir pagrįstos. Statistika rodo, kad iš apskųstų antikrizinių sprendimų nuostatų neprieštaraujančiomis Konstitucijai pripažintos 94 arba 65 proc., vadinasi, dauguma nuostatų neprieštaravo Konstitucijai. Pavyzdžiui, buvo apskųstas visas 2009 m. biudžetas ir su juo susiję įstatymai. Jie visi buvo pripažinti neprieštaraujančiais Konstitucijai.

Nekonstitucinėms pripažintos tam tikros detalės, kurios nepaneigia nei pačių taupymo priemonių būtinumo, nei jų pagrįstumo. Pavyzdžiui, motinystės pašalpos ar kai kurios pensijos mažintos dukart, vadovaujantis principu, kad tie asmenys ir taip gauna daug. Tad kai kuriais atvejais prieštaraujančiu Konstitucijai pripažintas ne pats mažinimas, net ne jo mastas, o tik proporcingumas.

Jei kalbama apie naujausią šia tema KT nutarimą dėl nekilnojamojo turto mokesčio, keistai atrodo reguliavimas, kai tas pats dydis taikomas ir vienam asmeniui, ir dviem, jei jie gyvena susituokę, ir trims, jei jie susituokę ir turi vaikų, arba vienam asmeniui, auginančiam vaiką. Vadinasi, asmenys, kurie gyvena santuokoje ar vieni augina vaikus, yra diskriminuojami. Tò negali būti.

Tik retorinis klausimas, ką galvojo priimdami įstatymą tie, kurie garsiai propaguoja šeimos vertybes. Tokiu įstatymu žmonės mokesčiniu požiūriu kaip tik skatinami gyventi ne šeimoje.

– Ar sergate profesine liga – ar klausydamiis žinių apie naujus teisės aktus pagalvojate, kad tuoj bus darbo KT?

– Ne. Kartais KT kaltinamas, kad uzurpuoja valdžią, kad viską sprendžia ir t.t. Bet tie kritikai užmiršta, kad KT bylas sprendžia ne savo iniciatyva, o tik tada, kai į jį kreipiasi arba Seimo nariai, arba Prezidentas, arba teismai.

– Ar politikai neoficialiai nepaprašo išankstinių įstatymų projektų vertinimų?

– Neturime teisės tuo užsiimti, o jei tai darytume, galėtumėte reikšti išankstinę KT nuomonę. Kai kalbama apie KT įgaliojimus, kai kam atrodo, kad jie labai dideli, bet taip anaipol nėra. Pavyzdžiui, neturime išankstinės teisės aktų atitikties Konstitucijai kontrolės, iniciatyvos teisės, įgaliojimų tirti žemesnių teisės aktų nei Vyriausybės nutarimų

konstitucingumo, politinių partijų veiklos teisėtumo klausimų, nėra individualių peticijų.

Lietuvos KT įgaliojimai anaipol neatrodo įspūdingi kitų šalių KT kontekste.

– Ar pasisakytumėte už individualaus piliečių skundo KT įteisinimą?

– Esu už, nes tai papildoma priemonė žmogaus teisėms ginti. Lietuva čia kol kas išimtis iš europinės tendencijos, nes daug kur žmonėms suteikiama teisė tiesiogiai kreiptis į KT. Tas trūkumas šiek tiek kompensuojamas tuo, kad teismai labai aktyvūs – apie 80 proc. prašymų KT ateina būtent iš teismų.

Palyginti su kai kuriomis posovietinėmis šalimis, Lietuvos teismai aktyvūs, neturi ypatingų filtrų kreiptis į KT (kai kuriose šalyse tai galima daryti tik per Aukščiausiąjį teismą). Tai suteikia galimybę žmonėms, nors ir netiesiogiai, apginti savo teises.

Manau, šis klausimas Lietuvoje vieną dieną subręs ir individuali peticija bus įvesta. Bet neturėtų būti ypatingų iliuzijų, nes, kaip rodo kitų šalių praktika, apie 90 proc. peticijų pripažintamos nepriimtiniomis. Mat jų negali pateikti pilietis, kuris tiesiog mano, kad kažkoks įstatymas neatitinka Konstitucijos, – įstatymas turi pažeisti konkrečiai to piliečio teises ir iki peticijos KT jis turi būti išieikvojęs kitas teises priemones, t.y. KT turi būti paskutinė instancija, iki jos asmuo turi būti perėjęs kitus teismus ir jie turi būti jau priėmę sprendimus tuo klausimu.

Bet Europos Tarybos šalių praktika rodo, kad tose šalyse, kuriose egzistuoja individualaus skundo KT teisė, mažėja skundų Europos žmogaus teisių teismui. Šis teismas taip pat yra pripažinęs individualų skundą kaip efektyvią priemonę, kurią būtina išnaudoti. Tiesa, Lietuva šiuo aspektu nėra problemine valstybė, bet individuali peticija vis tiek būtų papildomas filtras prieš atsirandant skundams Europos žmogaus teisių teisme.

– Kaip jaučiatės, kai politikai KT pavadina teisine chunta, kai sako, kad KT uzurpavęs visą valdžią, ar net siūlo KT uždaryti? Antra vertus, piliečių pasitikėjimas KT – didesnis už pasitikėjimą teismų sistema, Seimu („Vilmorus“ rugsėjo apklausos duomenimis, KT pasitiki 39,5, kitais teismais – 23,8, Seimu – 11 proc.).

– Su teismais būtų nekorektiška lygintis, bet pasitikėjimas KT tikrai didesnis nei politine val-

džia, išskyrus prezidento instituciją. Tačiau aš to nesureikšminu.

Kai kurie politikai gal ne visai sąžiningomis priemonėmis nori kelti savo reitingus, vartoja tokius posakius, kurie neturėtų būti vartojami, ypač žinant, kad teismai tikrai nėra politinės kovos dalyviai ir neturi galimybės atsakyti į kiekvieną tokį kaltinimą ar epitetą.

Bet tai politikų duona pasirinkti vienus ar kitus epitetus, ir tikrai to nesureikšminu, kaip ir iniciatyvų panaikinti KT ar apriboti jo galias. Visada bus politikų, kurie, turbūt nerasdami rimtesnių idėjų, tokiomis priemonėmis bandys didinti savo populiarumą. Beje, čia Lietuva – ne išimtis.

– Ar politikai spaudžia KT? Ar skambina, prašosi puodelio kavos, bando „patarti“, kokį nutarimą priimti?

– Nebent spaudimu laikytume replikas apie chuntą. Neskambina, kavos nekviečia. Galia pasidžiaugti, kad matant tam tikrą europinį kontekstą, ypač posovietinių šalių, Lietuvos KT pagal tai, kaip jis formuojamas, ir pagal santykius su politinės valdžios institucijomis, yra realiai vienas labiausiai nepriklausomų teismų.

– Beje, ar sumažėjo darbo, kai pagrindinis pareiškėjas Vytenis Andriukaitis tapo eurokomisarų ir išvyko į Briuselį?

– Kreipimūsi gal šiek tiek ir mažiau, bet, kaip minėjau, apie 80 proc. kreipimūsi ateina iš teismų, o ne iš politikų. Beje, ir tai padeda KT išvengti dalyvavimo ne savo noru tam tikrame politiniame gyvenime.

– Kokie, jūsų vertinimu, kelerių pastarųjų metų KT sprendimai buvo svarbiausi valstybės raidai?

– 2012 m. KT išvados dėl demokratinių rinkimų principo pristabdė rinkėjų papirkėjų įtaką. 2011 m. KT patvirtino narystės NATO konstitucingumą. 2014 m. priimtas svarbus nutarimas, įtvirtinęs, kad Konstitucijos pataisos negali būti bet kokios – turi atitikti aukštesnius konstitucinius principus, patvirtintą šalies geopolitinę orientaciją. Taip pat priimtas nutarimas dėl reikalavimų referendumui išaiškino, kad Konstitucijos nuostatos apie nepriklausomybę, demokratiją, aukščiausias vertybes nekeičiamos net referendumu. Dar vienas svarbus 2014 m. nutarimas – dėl genocido nusikaltimų aiškinimo ir šalies okupacijos laikotarpio vertinimo.

Naujausia ir viena reikšmingesnių pastarojo meto bylų – dėl vienmandačių rinkimų apygardų

Daugiau nei pusė apskųstų KT teisės aktų neprieštaravo Konstitucijai

KT pripažino prieštaraujančiais Konstitucijai ir (ar) įstatymams

Įstatymų ir kitų Seimo aktų	548
Vyriausybės aktų	131
Prezidento aktų	4
Iš viso	683

KT pripažino neprieštaraujančiais Konstitucijai ir (ar) įstatymams

Įstatymų ir kitų Seimo aktų	571
Vyriausybės aktų	139
Prezidento aktų	10
Iš viso	721

Šaltinis: Konstitucinio Teismo nutarimai, 1993–2015 m. spalio

sudarymo. KT konstatavo, kad būtina užtikrinti lygią rinkimų teisę.

– Kokia jūsų nuomonė apie Konstitucijos pataisus? Ar jų kiekis per didelis, optimalus ar per mažas?

– Konstitucija turi būti maksimaliai stabilus aktas. Jei Konstitucijos tekstas atviras pažangiam interpretavimui, kur galima jo nekeisti, geriau nekeisti.

Ukraina – iliustracija, kas būna, kai Konstitucija kaitaliojama kas penkeri metai: šalyje nėra nei stabilumo, nei stabilios geopolitinės orientacijos, nei nuoseklios kovos su korupcija, nei demokratinės santvarkos įtvirtinimo. Kai Konstitucija kiekvieną kartą kaitaliojama pagal tuo metu valdančiosios politinės valdžios pageidavimus, šalis nesivysto kryptingai ir nuosekliai.

Didžioji dalis Lietuvos Konstitucijos pataisų buvo susijusios su tuo, kas neišvengiama – reikėjo pataisų, susijusių su naryste ES, kai kurios kitos buvo praktinė būtinybė, pavyzdžiui, pailginti savivaldybių kadenciją. Kai kurios kitos jau sulaukė prieštarūnų vertinimų, pavyzdžiui, generalinio prokuroro nepriklausomybės didinimas keičiant jo skyrimo tvarką.

– Bet kai kurios pataisos, pavyzdžiui, dėl pilietybės ar šeimos koncepcijos, seniai perbrendo.

– Viskas politikų rankose: skelbti ar neskelbti referendumą ir kokią formuluoję pasirinkti. KT tik mato, kad pagal Konstitucijos tekstą, prasme ir pagal konstitucinę tradiciją tai, ką vadiname dviguba ar daugybine pilietyste, yra reta išimtis. Dabartinę konstitucinę normą galima pakeisti tik referendumu.

Tačiau norėtusi, kad diskusijose dėl Konstitucijos šios nuostatos galimo keitimo vyratų ne tik emocijos, kuriose dažnai painiojama tautybė su pilietyste, bet ir visumos matymas: absoliučiai liberalizavus daugybinę pilietybę reikia matyti ir iššūkius nacionaliniam saugumui, ir galimą įtaką kitoms Konstitucijos nuostatomis. Pavyzdžiui, pagal Konstituciją Seimo nariais ar kitais valstybės pareigūnais gali būti tik Lietuvos valstybės piliečiai. Jei bus leista visiems turėti daugybinę pilietybę, reikėtų galvoti, ką daryti su šia nuostata.

KT nutarimą dėl šeimos priskirčiau prie reikšmingesnių sprendimų, jis užkirto kelią tam tikram diskriminavimui. Nederėtų šeimos painioti tik su santuoka. Dėl santuokos – viskas aišku: Konstitucijoje pasakyta, kad tai vyro ir moters sąjunga, ir negirdėjau, jog kas inicijuotų šios nuostatos keitimą.

Bet šeima juk yra gerokai plačiau. Kai skelbiama, kad šeima gali būti tik santuokos pagrindas, ignoruojama, kad tikrai nemažai Lietuvos piliečių gyvena kaip šeima, turi bendrų vaikų, nors ir be santuokos, arba yra vieniši tėvai su vaikais, ar emigravę tėvai palieka vaikus prižiūrėti seneliams, – ar čia ne šeima? Keista girdėti visiška nepagrįstus kaltinimus KT, kad jis legalizuoja kažkokias iškreiptas šeimos formas.

– Nepaminėjote seksualinių mažumų.

– Šiuo klausimu susilaikčiau, nes negarantuojau, kad kada nors partnerystės klausimas nebus nagrinėjamas KT. Tad nenoriu turėti kokių išankstinių nuostatų.

– Ar įžvelgiate tikrai pribrendusių Konstitucijos pataisų?

– Daryti Konstitucijos pataisus – politikų, ne KT, kompetencijos reikalas. Bet kartais girdi nepagrįstų kaltinimų KT, neva jis gina vieną ar kitą valstybės pareigūną, – esame sulaukę kaltinimų, kad giname generalinį prokurorą, net konkretų. Bet Konstitucijoje įtvirtinta Generalinės prokuratūros nepriklausomybė, kuri prilygsta teismų nepriklausomumui. Jei kas nepatenkintas kai kurių valstybės pareigūnų nepriklausomumu, gali teikti pataisą dėl Generalinės prokuratūros modelio.

– Norą kelsti Konstituciją kartais gal užkirsdavo itin platūs išaiškinimai, peržengę kreipimosi pagrindinę temą. Ar, jūsų manymu, pagrįsti priekaištai KT, kad jis kartais imasi aiškinti ne Konstitucijos raidę, o dvasią?

– Norint pamatuoti, ar įstatymas atitinka Konstituciją, reikia išaiškinti visą Konstitucijos esmę, nes Konstitucijos nuostatos būna labai lakoniškos. Pavyzdžiui, „Valstybė remia šeimą“. O ką tai reiškia, reikia išaiškinti, nes formos gali būti labai įvairios ir niekas neturi būti diskriminuojamas. Manau, tai padeda įstatymų leidėjui ir apskritai visiems paaiškinant, kad Konstitucija būtų taikoma visiems vienodai.

KT atkreipia dėmesį, kad absoliučiai liberalizavus dvigubą pilietybę reikia matyti ir iššūkius nacionaliniam saugumui, ir galimą įtaką kitoms Konstitucijos nuostatomis.

O dėl kaltinimo, kad KT vadovaujasi Konstitucijos dvasia, turėčiau nuvilti okultizmo gerbėjus, nes terminas „teisės dvasia“ toks pat senas kaip sena teisės doktrina. Konstitucija – vientisas tekstas ir kiekvieną jos nuostatą reikia matyti kaip susijusią su kitomis. Tik Konstitucijos vertybių kontekste galima išaiškinti jos tikrąją esmę – tai ir reiškia aiškinimą pagal Konstitucijos dvasią.

Pavyzdžiui, buvo Seimo narių, kurie kvestionavo, kad Lietuvoje negali būti jokios kitos šalies, taip pat ir NATO, karinių pajėgų, nes tai neva draudžia Lietuvos Konstitucija. Ištraukus iš konteksto nuostatą, kad Lietuvoje draudžiamos užsienio valstybių karinės bazės, būtų galima gauti tokį rezultatą. Bet jei matome Konstituciją kaip instrumentą tautai ir valstybei saugoti, atsižvelgdami į Konstitucijos esmę, jos visumą, tikslus, turime pasakyti, kad tai nėra šiaip draudimas, o draudimas tokių karinių bazių, kurios keltų pavojų Lietuvos saugumui.

– Kada sutrumpės bylų nagrinėjimo laikas? Dabar neretai eilės KT sulaukęs klausimas jau būna užgesusi aktualija.

– Anksčiau kai kurios bylos trukdavo ir trejus, ir ketverius metus, bet dabar realu kitų metų pirmąjį pusmetį pasiekti, kad byla bus išnagrinėjama per metus. Dabar baiginėjame 2013 m. bylas, realu kitų metų pradžioje nagrinėti 2015 m. bylas, juolab pasibaigus krizei sumažėjo kreipimūsi dėl tuo metu priimtų teisės aktų socialiniais ir ekonominiais klausimais.

Neseniai KT reglamente įtvirtinome, kad KT

nuožiūra kai kurias bylas nagrinėjame ne eilės tvarka: matome, kurių sprendimų reikia skubiausiai. Pavyzdžiui, klausimą dėl Seimo rinkimų apygardų nagrinėjome ne eilės tvarka, kad niekam nekiltų klausimų ar noro abejoti Seimo rinkimų teisėtumu, jei ta byla būtų buvusi nagrinėjama eilės tvarka, jau vykstant rinkimų kampanijai ar po rinkimų.

Paankstiname bylų nagrinėjimą ir tuo atveju, kai tam tikru klausimu susikaupia labai daug pareiškimų, pavyzdžiui, dabar turime jų apie 16 dėl atlyginimų kompensavimo tvarkos. Kai kuriuos kreipimusis privalome išnagrinėti operatyviai, pavyzdžiui, per penkias dienas turime pateikti išvadas dėl Seimo ar prezidento rinkimų. Įtvirtinome tam tikrą bylų prioritetiškumą, kai kreipiasi visas Seimas ar prezidentas. Prioritetą įgyja bylos dėl ankstesnių nutarimų išaiškinimo.

– Kas dar, jūsų vertinimu, taisytina KT darbe?

– Šiuo metu gerokai didesnis, nei buvo, KT viešumas, nauja KT svetainė internete, tikiuosi, operatyviau ir suprantamiau pateikiame informaciją, dalyvaujame socialiniuose tinkluose.

Daug aktyviau bendradarbiaujame ir tarptautiniu lygiu. KT nesišalina nuo valstybės užsienio

politikos tikslų realizavimo, tik daro tai pagal savo kompetenciją. Bendradarbiaujame su Ukrainos, Moldovos, Gruzijos KT, šį bendradarbiavimą net ketiname įtvirtinti tam tikra asociacijos forma Vilniuje Konstitucijos dienos proga vyksiančioje konferencijoje.

2017 m. Lietuvoje vyks pasaulinis KT suvažiavimas, kuriame dalyvaus apie 100 pasaulio KT atstovų. Tai ir Lietuvos KT tarptautinis pripažinimas.

Norisi, kad žmonės suprastų, jog KT yra ne vien bylų nagrinėjimas, bet ir tarptautinis bendradarbiavimas, ir visuomenės informavimas, konstitucinių vertybių propagavimas.

– Kodėl Lietuvos KT buvo tarp mažumos pasaulio KT, pasmerkusių Rusijos KT dėl Krymo aneksijos įteisino?

– Ukrainiečių pareiškimą mes parėmėme pirmieji, paskui prisijungė dar penkios šalys – Moldova, Azerbaidžanas, Gruzija, Lenkija ir Kipras. Nustebino, kad kitos šalys buvo linkusios neturėti jokios nuomonės, o daugeliui kolegų buvo net naujiena, jog Rusijos KT buvo panaudotas tarptautiniam nusikaltimui įvykdyti: jis per vieną dieną legalizavo Krymo aneksiją. Tai daugiau nei iškalbingai byloja apie tikrą to KT „nepriklausomumą“ ir jo vertybes.

– Koks, jūsų prognozėmis, Lietuvos KT bus po 10 metų?

– Tikiuosi, kad jau bus individualios peticijos galimybė, kad tai bus europinis, tarptautinį autoritetą turintis, mūsų visuomenei ir valstybėms partnerėms atviras teismas. ■